K. SVENSKA VETENSKAPSAKADEMIENS ÅRSBOK FÖR ÅR 1943

SÄRTRYCK

STATENS ETNOGRAFISKA MUSEUM

ÅRSBERÄTTELSE FÖR 1942

STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

D. Statens etnografiska museum.

Personal.

Bland museets ordinarie personal har ingen förändring ägt rum under året.

Under föreståndarens semester har museiassistenten varit tillförordnad föreståndare. Några andra semestervikariat ha icke förekommit. På grund av inkallelse till militärtjänst har museiassistenten åtnjutit tjänstledighet $^{26}/_{5}$—$^{23}/_{6}$ (utan vikarie) och nattvakten $^{26}/_{2}$—$^{8}/_{6}$.

Den 1 juli avgick extra befattningshavaren Axel Törnblom, vid nära 70 års ålder, med pension efter 42 års tjänst. Han har under denna tid utfört konservators- och preparatorsarbeten och tjänstgjorde samtidigt under åtskilliga år som dåvarande Riksmuseets etnografiska avdelnings ende vaktmästare. Hans insats, som här endast ofullständigt kan antydas, kommer att bevaras i tacksamt minne. Länge var han sålunda bl. a. den ende, som kände till de nedpackade samlingarna i museets gamla lokaler vid Wallingatan och var därför en ovärderlig hjälp för intendenten samt för besökande forskare och studerande, när det gällde att taga fram material. Han ägde även aktningsvärda etnografiska kunskaper, bibragta av prof. Hj. Stolpe, som ofta lät honom demonstrera de utställda samlingarna för skolklasser och andra besökande. Med denna verksamhet fortsätter herr Törnblom ännu, enär han efter pensioneringen fortfarande är knuten vid museet som visningsvakt. Som ett synligt bevis på institutionens uppskattning av hans arbete erhöll han på sin 60-årsdag guldmedaljen för nit och redlighet i rikets tjänst, femte storleken, och på 65-årsdagen Patriotiska Sällskapets guldmedalj, första storleken.

Med anledning av herr Törnbloms förestående avgång begärdes i museets anslagsäskanden för budgetåret 1942/1943 en e. o. preparatorsbefattning, varvid föreståndaren framhöll, att det torde vara något ganska enastående, att en så stor institution som etnografiska museet ej ens äger en sådan. Riksdagen beviljade emellertid endast ett anslag av 3,600 kronor att tillsvidare utgå för bestridande av konservators- och preparatorsgöromål. För sådana göromål anställdes den 1 juli snickaren

GÖSTA HOLM. Troligt är emellertid, att denne, som är en skicklig yrkesman och som under det gångna halvåret utfört ett gott arbete, i längden icke kan stanna kvar med den månadsavlöning, som ur detta anslag kan beredas honom.

Nattvakten GUSTAF ROSÉN blev den 1 juli extra ordinarie i lönegraden Eo 5.

Civilingenjör CARL HEDIN har även detta år utan anspråk på ersättning varit vänlig att allt emellanåt biträda och d:r phil. ERNST EMSHEIMER, som en följd av år haft arbetsplats vid museet, har vid behov beredvilligt låtit detta få utnyttja hans specialistkunskaper som musiketnograf. Likaså har en annan specialist, fil. lic. JAN SÖDERSTRÖM, då och då biträtt, när det gällt material från Söderhavet.

Som arkivarbetare, avlönad genom Statens Arbetsmarknadskommission, tjänstgjorde herr SVEN LINDBERG $^1/_1$—$^{29}/_7$, då han enligt A. K:s bestämmelser måste sluta.

Lokalförhållanden.

Sedan Stockholmsmuseernas skyddsrum blivit färdigt, överfördes dit i slutet av juli museets evakuerade samlingar. Dessa hade sedan hösten 1939 förvarats å annan ort, där lokal kostnadsfritt ställts till förfogande av direktör CARL KEMPE. För detta dir. KEMPES stora tillmötesgående står museet i stor tacksamhetsskuld till honom.

I föregående års berättelse framhölls de svårigheter, museet har att kämpa mot på grund av sedan krigsutbrottet undan för undan minskat utrymme. Denna situation, som ytterligt försvårar och delvis omöjliggör föremålsvården och framtagande av material, har icke förbättrats.

Genom Byggnadsstyrelsens försorg ha två gamla värmeledningspannor utbytts mot nya och i samband därmed en shunt inmonterats.

Verksamheten under året.

Föreståndaren har, som vanligt, främst sysslat med löpande ärenden, tjänsteskrivelser och korrespondens (den utländska dock mycket minskad). En avsevärd tid har även ägnats besökande forskare samt åt handledning av studerande av olika slag, som erhållit litteraturanvisningar och andra uppgifter. Privatsamlare, som infunnit sig med föremål, ha fått dessa bestämda o. s. v. Föreståndaren har vidare katalogiserat samlingar, särskilt afrikanska men även andra, rättat och kompletterat uppgifter i kataloger över äldre samlingar samt skrivit etiketter till årets tillfälliga utställning. $^5/_{11}$—$^8/_{11}$ besökte han Göteborgs museums etnografiska avdelning och studerade där bl. a. nymonterade sam-

lingar i utställningslokalerna. I sin undervisning i allmän och jämförande etnografi vid Stockholms Högskola har han avslutat sitt tionde läsår. Årets undervisning har bestått av tio seminarier, hållna i museet, sex under vår- och fyra under höstterminen. Ett av dessa har hållits av d:r phil. E. EMSHEIMER. Fil. stud. ÅKE HULTKRANTZ har tenterat för högsta betyget i fil. kand.-examen samt f. d. lektorn vid Stockholms Högskola JUOZAS LINGIS och fil. stud. INGA-BRITT RANEMARK för ett betyg. Nämnas må även att föreståndaren under vårterminen hållit tio etnografiska föreläsningar i Stockholms Arbetarinstitut, delvis belysta med föremål ur museets samlingar, och under höstterminen sex i Arbetarinstitutet i Göteborg. Liksom föregående år har han av Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien anmodats vara sakkunnig för bedömande av inom hans fack fallande ansökningar om understöd ur Humanistiska fonden. På inbjudan av den kolonialvetenskapliga avdelningen av Reichsforschungsrat i Berlin, genom prof. D. WESTERMANN, har han slutligen besökt Berlin (semestertid) för att deltaga i planeringen för utgivande av ett större etnografiskt arbete, »Handbuch der afrikanischen Stämme».

Museiassistenten docent SIGVALD LINNÉ har deltagit i de löpande göromålen, utfört katalogiseringsarbeten av olika slag samt biträtt vid ordnandet av den tillfälliga utställningen. Han har dessutom slutfört bearbetningen av det arkeologiska material, som hemfördes av hans expedition till Mexico för museets räkning 1934—1935, vilket arbete i december utkom i tryck (se nedan).

E. o. amanuensen docent GÖSTA MONTELL har, som förut, huvudsakligen varit sysselsatt med katalogisering och med löpande göromål. Förutom nyförvärv från Asien och Sydamerika ha THORILD WULFFS omfattande samlingar från Västgrönland och Polareskimåerna genomgåtts och katalogiserats. Samtidigt har han fortsatt arbetet med lappkatalogen över sina egna östasiatiska samlingar från d:r SVEN HEDINS sista stora expedition. Efter herr TÖRNBLOMS avgång den 30 juni har Montell även skött museets interna bokföring.

Museibiträdet fröken INGEBORG TÖRNBLOM har även detta år ägnat mesta tiden åt maskinskrivning efter diktamen (tjänsteskrivelser, brev etc.), renskrivning av kataloger, etiketter och manuskript, märkning av föremål i samband med katalogiseringsarbetena samt inregistrering av nyförvärv (föremål, fotografier och annat bildmaterial, böcker). Hon har även korrekturläst museets publikationer, handhaft distribueringen av dessa (byte, försäljning, prenumerationer på tidskriften Ethnos) och utfört i samband härmed erforderlig bokföring.

Arbetsbiträdet A. Törnblom (första halvåret), e. o. vaktmästaren Gunnar Nykvist och herr G. Holm (fr. o. m. den 1 juli) ha utfört konserveringsarbeten av olika slag, den årligen återkommande genomgången av malsaker, snickeriarbeten m. m. Sålunda innehöll den nedan nämnda Marocko-samlingen ett stort antal under hemtransporten illa sönderslagen keramik, vilken lagats och rekonstruerats av Nykvist och Holm. De ha även på grund av de besvärliga magasineringsförhållandena måst ägna mera tid än vanligt åt framtagande av material för vård och bearbetning samt åt forskare och studerande. Vid anordnandet av årets tillfälliga utställning ha de biträtt samt gjort erforderliga snickerier m. m. för denna. I en del av dessa arbeten har även värmeledningsskötaren Jacob Jacobsson deltagit. Herr Holm har vidare tillverkat insättningsfack för mallådor samt 6 meter hyllor och skåp med skjutdörrar för museets boksamling och herr Nykvist har även detta år verkställt för katalogisering och publikationer erforderlig fotografering av föremål etc.

Arkivarbetaren Sven Lindberg har utfört avskrift (skrivmaskin) av inventariekatalogerna över samlingarna för åren 1900—1910. Originalen till dessa äro handskrivna före 1908.

Fil. lic. Jan Söderström har fortsatt sin bearbetning av samlingarna från Gilbert- och Elliceöarna.

Civilingenjör Carl Hedin har ordnat vissa delar av bildarkivet samt d:r Sven Hedins i museet deponerade särtryckssamling.

Professor Helmer Smith, Uppsala, som åtagit sig bearbetningen av den av Hedin-expeditionen hemförda samlingen av sakiska manuskript, har påbörjat katalogiseringen av detta material och även i övrigt älskvärt ställt sig till förfogande i och för bestämning av syd- och centralasiatiska skriftprov m. m.

D:r phil. Toni Schmidt, Riksarkivet, har fortsatt sina tibetanska studier i museets bibliotek och därvid även godhetsfullt utfört en del översättningar av inskriptioner och kortare texter.

Herr Hwang Tsu-yü, Stockholm, har även detta år för Hedin-expeditionens räkning verkställt översättningar av kinesiska inskriptioner och därmed lämnat värdefull hjälp vid katalogiseringsarbetet.

Samlingarna.

Gåvor i form av föremål.

Nyförvärven ha detta år ytterligare minskats, vilket åtminstone delvis beror på de genom kriget inskränkta eller helt avbrutna förbindelserna med utlandet.

Afrika.

För årets enda större gåva har museet att tacka direktör Clas Groschinsky, Stockholm, vilken under senare år upprepade gånger genom frikostigt understöd visat sitt intresse för institutionen och bland annat för förkovran av dess samlingar från Nordafrika. År 1940 skänkte han sålunda en stor samling från Tunisien. När prof. Gustaf Bolinder 1941 avreste till Marocko, kunde museet tack vare honom och en donation av direktör Groschinsky få sina samlingar från detta land kompletterade. Detta nyförvärv anlände omsider på eftersommaren via Marseille och Schweiz, tyvärr delvis skadat under transporten. Den sönderslagna keramiken var emellertid, som redan nämnts, lagad vid årets slut.

Denna samling, c:a 225 föremål, härrör sig såväl från den morisk-arabiska stadsbefolkningen som från marockanska berber, vilka hittills varit så gott som alldeles orepresenterade i museet. Den omfattar keramik, föremål av täljsten, ornerade kärl av koppar och mässing samt andra husgerådssaker, textilier, smycken, vapen m. m. Intressant bland keramiken är den oglaserade och ofta vackert målade av olika typer från landskapet Sous i sv. Marocko. Snart sagt alla föremål av metall, som annars brukas i marockanska hushåll, förfärdigas här i stället av lera: kolugnar (bl. a. för tillagning av nationalrätten kuskus), tebord på fötter, brickor, kannor, bägare och koppar. De gamla gröna, glaserade oljekärlen i samlingen förvärvade Bolinder i Tafilalet i s. Marocko, men de äro ursprungligen från Fez, landets keramiska huvudcentrum, där de dock ej längre tillverkas. Oglaserad och målad fastän av annan typ är också keramiken hos berberna i Rif-området (de s. k. rif-kabylerna), med rent geometrisk dekor, vilken överhuvud är typisk för berberna och även möter på deras textilier och på små snidade träskrin i samlingen, medan motsvarande skrin från araberna visa den spansk-moriska konstens blom- och bladornament. Föremålen av täljsten äro från staden Taroudant i Sous-området: oljelampor av olika typer, ett sädesmått, kulstöpningsformar, bläckhorn. Bland textilierna märkas en antik morisk kvinnokaftan av siden, ett brett skärp till kvinnodräkt i guldbrokad, plagg och sadelväskor med geometrisk ornering från berber i Stora Atlas m. m. Smyckena, av silver, äro till största delen från s. Marocko: stora bröstnålar, armband, örhängen, diadem. De med emaljinläggning äro från staden Tiznit. Från södra Marocko, där konsten att bearbeta metall bäst lever kvar, äro också ett par silverbeslagna flintlåsgevär samt vackert ornerade kruthorn och krutflaskor av mässing eller trä. I övrigt må nämnas: en guldbroderad sadel från Marrakesch med huvudlag, betsel, stig-

byglar och övrig mundering, en stor matta (stråflätning med ornament av ylle) från berberfolket zemour (semmur) innanför Rabat och Sale, oljelampor, lås och nycklar av järn eller mässing, ett draggliknande redskap för tjuvar att taga sig över höga murar med m. m.

Fru Gunhild Svinhufvud har ur sin makes, framlidne brandchefen Axel Svinhufvuds vackra samling från Belgiska Kongo, vilken han hopbragte under sin vistelse därute i Kongostatens tjänst 1893—1896, förärat 40 föremål, vartill komma ytterligare 30 pilar. Föremålen härröra sig framför allt från de båda stora folken i nordöstra Kongo mangbetu och azande samt från grannstammar till dessa, ss. momvu. Enär gåvan överlämnades strax före årets utgång, ha en del av de ursprungsbeteckning saknande föremålen ännu ej hunnit bestämmas. Från mangbetu märkas särskilt den eleganta och präktiga vilstol, helt gjord av material från rafiapalmen, som hövdingen Atane skänkte brandchefen och som är typisk för detta folk, samt vidare två sprundtrummor av trä, den ena i djurform med fyra ben, medan den andra (försedd med utskurna handtag) hör till den typ, som B. Ankermann i sin klassificering av de afrikanska musikinstrumenten sammanför med »klockor utan kläpp». Åtminstone den förstnämnda trumman användes vid trumtelegrafering. Mangbetu representeras bl. a. även av en bultklubba (ett stycke elefantbet) för tillverkning av barktyg, en bunt dylikt tyg (av en vild ficusart), sex hår- eller hattprydnader av elfenben (de förekomma även hos azande), två »mynt» av järn (»knivmynt»), ett vackert flätat koger med pilar m. m. Från azande må nämnas en 47 cm hög, pokalliknande behållare av bark och trä med sexuddig fot av trä för förvaring av prydnader (av brandchefen kallad »juvelskrin») eller pulver av rödträ (toalettmedel för kroppsmålning). Ett par huvudpallar av trä, uppburna av var sin människofigur, uppges även härröra sig från azande men torde snarare vara från bamfumungu i området mellan Kongo, Kassai och Kwango. Några av föremålen äro nämnda i Axel Svinhufvuds nyligen utkomna posthuma arbete »I Kongostatens tjänst», Stockholm 1942, i vilket även ett antal föremål ur hans samling äro avbildade.

Föremål från Afrika ha vidare skänkts av följande personer, samtliga i Stockholm:

Apotekare Hjalmar Tesch en vackert ornerad, 6,5 m lång matta eller väggbonad av ylle från berber i Marocko, av givaren köpt i Fez;

fru Loo Osterman två större bägarformiga trummor av lergods med målad ornering, hemförda av hennes framlidne makes, generalkonsul Hans Ostermans fader, kommendör Justus Osterman. Trummorna äro typiskt nordafrikanska och härröra sig troligen från Algeriet eller Tunisien;

ingenjör EDWARD BENEDICKS 19 glaserade kakelplattor med ornament, troligen från Algeriet eller Tunisien. Härtill komma två lerkärl och ett antal sländtrissor av lera, som ännu ej kunnat bestämmas;

doktorinnan MÄRTA HÅKANSON, f. INGELSON, ett svärd med skida av läder, antagligen från Sierra Leone eller Senegal, samt en lackerad ask, enligt uppgift från Abessinien. Av typen att döma torde den dock vara indiskt arbete;

civilingenjör JOHN EKELÖF en armring av elfenben, ett penisfodral (korgarbete) och en träsked från zuluer i Natal. Föremålen tillhöra den samling, som givarens fader, framlidne kommendörkaptenen ADOLF EKELÖF gjorde som deltagare i en korvetten GEFLES resa på 1870-talet och ur vilken även ett antal föremål inköpts under året (se nedan).

Asien.

De *kinesiska* samlingarna ha även detta år ökats med ett antal föremål. Hedin-expeditionen har såsom gåva överlämnat två stora vävstolar för fabrikation av sidenvävnader, förvärvade i Canton. De äro båda av gamla typer. Museets mångårige vän generalkonsul FOLKE CRONHOLM har utökat sina tidigare överlämnade stora donationer med bl. a. åtskilliga moderna målningar, tre porslinsvaser, två bronsvaser, sex snusflaskor, fem mandarinkedjor och två penselställ av porslin. Nämnas må även att legationsrådet vid kinesiska beskickningen i Stockholm, herr TING SHOA har skänkt originalmanuskriptet till sin översättning av »Du gamla, du fria» samt till en sin hyllningsdikt till konung GUSTAF.

Herr AXEL TÖRNBLOM har överlämnat två syrseburar av kalebass, vilka ursprungligen hemförts av missionär J. SKÖLD. En donator, som önskar vara anonym, har kompletterat textilsamlingarna med ett gammalt broderi i en mindre vanlig folklig teknik.

Till de *japanska* samlingarna har generalkonsul CRONHOLM skänkt några moderna kakemonos, en broderad duk, en *inro* m. m.

Samlingarna från Tibet ha erhållit tillskott huvudsakligen å det textila området. Generalkonsul CRONHOLM har överlämnat ytterligare sju tygstycken, som han ursprungligen mottagit som gåva från Dalai Lama. D:r SVEN HEDIN har skänkt tre lamamantlar av rött tibetanskt ylletyg, vilka ingingo i en hedersgåva till givaren från Panchen Lama. Herr ELIS FRÖBERG, Äppelviken, har skänkt två lamaistiska amuletter samt en tygfana med tryckt inskription. Från samme givare har museet dessutom fått mottaga en teskål och ett armband från Nordindien samt några indiska mynt.

Under senare år har en grundstomme till en samling belysande den kinesiska keramikens utveckling erhållits och denna har fått ett vackert tillskott genom ingenjör HANS ÖSTRÖM, Stockholm, som skänkt en skål, funnen i Thanhoa, den gamla huvudstaden i Annam. Skålen torde stamma från T'ang- eller Sung-dynastiernas tid.

Här må även medtagas ett lapskt föremål, överlämnat från kyrkoherde VILHELM MONTELLS sterbhus genom docenten G. MONTELL, nämligen en s. k. körkäpp från Gellivare-lapparna.

Amerika och Söderhavet.

H. K. H. KRONPRINSEN har åter behagat överlämna en gåva till museet, nämligen ett skinnarbete, dekorerat med pärlbroderier, från paiute-indianer i staten Utah, U. S. A. Uppgift om ornamentens symboliska betydelse medföljde gåvan.

Professor H. G. SIMMONS har skänkt en fönsterruta av tarmskinn från Nordvästgrönland. Den tillvaratogs av givaren på en övergiven boplats år 1898.

Fil. d:r CARL-JULIUS ANRICK, som deltog i LOUISE A. BOYDS Grönlandsexpedition 1931, har överlämnat på gamla eskimåboplatser vid Myskoxfjorden på Östgrönland gjorda fynd av trä, renhorn och ben. D:r ANRICK har skildrat expeditionen i »Ymer» 1932.

Generalkonsul FOLKE CRONHOLM har, förutom de i det föregående nämnda föremålen från Japan och Kina, även överlämnat fyra stora vävnader från Mexico. De äro gamla och goda prov på för landet mycket typiska textilier, *sarapes*, en kombination av mantel och sängfilt.

Konsul GUSTAF ALGÅRD har skänkt en kalebass (*Laginaria*) från Mexico. Den är dekorerad enligt en för staten Guerrero typisk metod samt försedd med ett stjärnformigt utskuret lock.

Herr CARL PHILIP HAY, Äppelviken, har förärat två preparerade huvudtroféer, *tsantsas*, från jibaro-indianerna i Ecuador, av nyare typ.

Fil. d:r STIG RYDÉN, Göteborg, har överlämnat en intressant liten arkeologisk samling från Chile, 19 n:r, samt ett stort och vackert lerföremål, föreställande ett pumahuvud, från Tiahuanaco i Bolivia. Föremålen förvärvade han under sin andra Sydamerika-expedition 1938—1939. Samlingen från Chile stammar från ett gravfält vid ruinplatsen Chiu-chiu i Rio Loa-dalen. Den består av jordbruksredskap, verktyg, pilar m. m.

Civilingenjör och fru HANS ÖSTRÖM ha skänkt ett stort silversmycke från araukaner i Chile.

Från Söderhavet har under året endast ett föremål förvärvats som gåva. Detta, en ceremoniell stenyxa från korugufolket i

centrala Nya Guinea, är dock av mycket hög klass. Givare är den kände forskaren d:r Georg Höltker, Posieux-Froideville, Schweiz, och översändandet har skett genom välvilligt tillmötesgående av Sveriges minister i Bern envoyén Z. S. Przybyszewski Westrup. Yxan är icke för praktiskt bruk utan ett tecken på bärarens värdighet och styrka. Korugu, en papuastam i Wagidalen, Bismarcksbergen och på Mount Hagen, är ett betydande, av modern kultur ännu ej påverkat stenåldersfolk. Katolska missionärer äro egentligen de första och hittills enda vita, som haft närmare beröring med Wagidalens talrika, först 1932 upptäckta befolkning. D:r Höltker förvärvade yxan 1937 på Nya Guinea av en bland korugu arbetande missionär. En av dennes kolleger, Alfons Schäfer, har i tidskriften Ethnos 1942 publicerat en uppsats om en kvinnobegravning hos korugu och d:r Höltker har likaledes i Ethnos beskrivit stenyxan, i en artikel anförd nedan i samband med museets publikationer.

Inköp och byte av föremål.

Inköpen ha under året varit obetydliga. Av civilingenjör John Ekelöf ha inköpts 40 föremål, hemförda av hans fader kommendörkapten A. Ekelöf, som i sin ungdom var i engelsk örlogstjänst och, som nämnts, även deltog i en av korvetten Gefles resor. De omnämnas i Hj. Stolpes »Special-Förteckning till Den allmänna etnografiska utställningen», Stockholm 1878. Samlingen består av vapen m. m. från olika delar av Afrika, särskilt från Sydafrika, vapen och redskap från Madagaskar samt några föremål från Indien, Australien och Söderhavet. Från Nordväst-amerika, ön Vancouver, stammar en gammal vackert snidad skål av trä, föreställande en säl. Detta djur är nordvästindianernas bästa villebråd ur havet och därför symbol för överflödet.

Vidare ha under året inköpts:

av herr Elis Fröberg, Äppelviken, en braminstav från Indien, hemsänd av hans syster, som på 1880-talet gifte sig med en engelsk missionär;

av inspektör Gustaf Wikström, Stockholm, två textilier från Indonesien;

ur professor Albert Engströms samlingar ett av infödingarna preparerat kranium från papuaner vid Sepik-floden, f. d. Tyska Nya Guinea, hemfört av greve Birger Mörner. Ansiktet är modellerat i pålagd lera, på vilken ornament målats. På detta sätt behandlas avlidna anhörigas kranier. I B. Mörners samling från Sepik-området i museet finns ett antal av dessa välbekanta huvuden men intet så vackert exemplar som detta.

Genom *byte* har av Göteborgs Museum förvärvats tio föremål från siriono-indianerna i Bolivia. De äro dupletter ur den

samling, som fil. d:r Stig Rydén gjorde vid ett besök hos dessa indianer 1939 och utgöras huvudsakligen av korgar och fjäderprydnader men komplettera på ett gott sätt de förvärv Erland Nordenskiöld gjorde från siriono under sin expedition 1908—1909 för museets räkning. I utbyte erhöll Göteborgs Museum ett kyller och byxor till rustning från Gilbertöarna (dupletter).

Depositioner.

Antikvarien Gustaf Hallström har såsom deposition överlämnat en packväska med skinnbroderier, ett par ytterstövlar, ett par innerstövlar och en skinnmössa, samtliga föremål från samojeder på Kolahalvön.

I Göteborgs Museum ha deponerats en hjälm och ett magpansar från Gilbertöarna.

Från Göteborgs Museum har återsänts ett antal arkeologiska textilfragment från Perus kust tillhörande de samlingar, som på professor Erland Nordenskiölds begäran deponerades i Göteborgs Museum och som först nu vid förnyad genomgång av den etnografiska avdelningens samlingar påträffats.

Penninggåvor och understöd.

Ur statsanslaget för utgivande av lärda verk har föreståndaren erhållit 500 kronor för fortsatt utgivande av serien »Statens etnografiska museum. Smärre meddelanden».

Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse har för utgivande av museets tidskrift »Ethnos» för år 1942 lämnat det 1940 för en tid av fem år framåt beviljade årliga bidraget av 2,000 kronor. Utan detta frikostiga understöd torde tidskriften ej kunnat utkomma, allra helst som de flesta utländska prenumeranterna ej längre kunna sända sina prenumerationsavgifter. Ethnos har under året utkommit med sin sjunde årgång, tre häften (därav ett dubbelhäfte) om 176 sidor, en färgplansch och 66 illustrationer i texten.

Från Föreningen Riksmusei Vänner har museet haft glädjen mottaga kronor 249: 78.

Genom överlämnande av kronor 577: 68 har direktör Clas Groschinsky älskvärt täckt resterande kostnader för hemtransport etc. av de ovan nämnda, på hans bekostnad av prof. G. Bolinder hopbragta samlingarna från Marocko.

Föreningen »Japanska Teceremoniträdgårdens Vänner», bestående av damer inom Svensk-Japanska Sällskapet, har även detta år genom ekonomiskt understöd visat sitt intresse för teceremonianläggningen och dess vård och förskönande. Föreningen har sålunda genom sin skattmästare fru Greta Thune

donerat kronor 475: 85, därav 100 kronor från vardera av firmorna Gadelius & Co. A.-B. (genom ingenjör Robert Thune), Mattias Hägglund, Kjellbergs Succ:rs (genom direktör A. Ekdal) och Martin Månsson samt kronor 75: 85 utgörande medlemsavgifter i nämnda förening. Beloppet skall användas till teceremoniträdgårdens underhåll och förskönande.

I samband härmed må nämnas att fru Katie Tham även detta år haft älskvärdheten vaka över teceremoniträdgårdens skötsel och lämna sakkunniga anvisningar beträffande denna.

Till nu nämnda mecenater och gynnare framför museet och dess ledning ett varmt tack för värdefullt stöd.

Gåvor till bildarkivet.

Hedin-expeditionen har överlämnat 45 negativ och 119 kopior av föremål i museets samlingar samt 50 fotografier av lamatemplet Yung-Ho-Kung i Peking.

Generalkonsul Folke Cronholm har skänkt 59 målade kinesiska bilder, visande fåglar m. m., samt 54 färgtryck och fotografier av indianhövdingar, arabkvinnor, motiv från Kina, Japan m. m.

Till bildarkivet ha även gåvor överlämnats av:

envoyé C. G. G. Anderberg ett album med fotografier från ruinstaden Copán i Honduras;

docent S. Linné 143 fotografier och teckningar av amerikanska lerkärl och lerkärlstillverkning samt 11 fotografier från Mexico;

herr Thure Erikson fem fotografier av indianer från en reservation i provinsen Alberta, Canada;

civilingenjör John Ekelöf 29 gamla fotografier av zulukaffrer, hemförda av hans fader, kommendörkapten A. Ekelöf, samt några inramade porträtt av bl. a. den berömde Afrikaforskaren *Georg Schweinfurth*;

fröken Margit Fjellman två fotografier av målningar från Abessinien;

herr E. Fröberg elva fotografier från Indien;

biskopinnan Annie Reuterskiöld ett porträtt av biskop Edgar Reuterskiöld, på sin tid amanuens vid Riksmuseets etnografiska avdelning och föreståndare för dess asiatiska avdelning;

herr Axel Törnblom ett inramat fotografi, visande museets gamla byggnad vid Wallingatan år 1909.

Samlingen av stereoskopbilder har utökats genom inköp från herr Axel Törnblom av 179 bilder från olika världsdelar.

Boksamlingen.

Museets bestånd av facklitteratur har ökats genom gåvor, byte (mot egna publikationer) och några smärre inköp.

Utländska institutioner och lärda sällskap, som översänt skrifter — deras antal ha sedan krigsutbrottet gradvis minskats — äro följande:

Museum für Völkerkunde, Basel; Staatliches Museum für Völkerkunde, Berlin; Reichskolonialbund, Berlin; Bernisches Historisches Museum, Bern; Deutsches Kolonial- und Übersee-Museum, Bremen; Geographische Gesellschaft, Bremen; Società Italiana di Antropologia e Etnologia, Florens; Forschungsinstitut für Kulturmorphologie an der Johann Wolfgang Goethe-Universität, Frankfurt am Main; Nationalmuseet, Köpenhamn; Anthropos-Institut, Posieux-Froideville, Schweiz; Scuola di Studi Storico-Religiosi della R. Università di Roma, Rom; Musée du Congo Belge, Tervuren; Smithsonian Institution, Bureau of American Ethnology, Washington; Institutet för nordisk etnologi vid Åbo Akademi.

Böcker från svenska institutioner och sällskap:

Kungl. Armémuseum; Kungl. Biblioteket; Generalstabens Litografiska Anstalt; Göteborgs Museum; Hedin-expeditionen; Hälsingborgs Museum; Ibero-Amerikanska Institutionen, Handelshögskolan, Göteborg; Jernkontoret; Kungl. Livrustkammaren; Kulturhistoriska Museet, Lund; Lunds Universitets Folkminnesarkiv; Lärdomshistoriska Samfundet, Uppsala (genom prof. J. NORDSTRÖM); Malmö Museum; Nationalmuseum; Naturhistoriska Riksmuseet; Nordiska Museet; Norra Smålands Fornminnes- och Jönköpings Läns Hembygdsförbund; Riksdagsbiblioteket; Sjöhistoriska Museet; Slite Cement och Kalk Aktiebolag; Svenska Bryggareföreningen; Svenska Mongolmissionen; Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi; Sydsvenska Geografiska Sällskapet, Lund; Tekniska Museet; Varbergs Museum; Uppsala Universitets Geografiska Institution; Kungl. Vetenskapsakademiens Bibliotek; Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien; Östasiatiska Samlingarna.

Publikationer ha även skänkts av följande enskilda personer:

Conservator d:r A. J. DE LORM, Haag; d:r H. DRAWS-TYCHSEN, München; prof. M. GUSINDE, Wien; d:r J. HENNINGER, Posieux-Froideville; d:r H. E. KAUFFMANN, Zürich; d:r C. V. MASSARI, Florens; d:r THÉODORE MONOD, Dakar; d:r E. PARAVICINI, Basel; Pfarrer d:r E. L. RAPP, Waldfischbach-Pfalz; prof. D. WESTERMANN, Berlin; intendent S. AMBROSIANI; bibliotekarien fil. lic. CARL BJÖRKBOM; generalkonsul F. CRONHOLM; fil. d:r S. LAGERCRANTZ; professor G. LINDBLOM; redaktör KARL LUND; intendent E. MANKER; fru GERDA MONTELL; direktör

Arvid Sohlman; professor C. W. von Sydow; herr A. Törnblom; fil. lic. Henry Wassén.

20 publikationer ha inköpts under året.

Bland årets fåtaliga utländska besökande märkas:

chefen för National Gallery, Sir Kenneth Clark, London, Manchukuos minister i Berlin, envoyé K. Ehara (som studerade och godhetsfullt transkriberade museets gamla japanska skådespelarmaskers signaturer), d:r J. Homma, Kobe, prof. Bruce C. Hopper, New York, dir. K. Knigge, Köpenhamn (museiteknik), d:r B. Korompay, Budapest (fällor och fångstmetoder), d:r T. Ohtsuki, Kobe (expert på japanska svärd, som granskade och bestämde museets material av detta slag), överste M. Onodera, Stockholm, herr G. R. Paalen, greve Renaud Przezdziecki, d:r Ernst Schäfer, München, generalkonsul Th. Wanner, Stuttgart.

Bland övriga personer, som i studiesyfte besökt museet märkas:

agronom Bror A. Andersson, Lund (primitiv mjölkberedning), fil. lic. Efraim Andersson, Lund (afrikanskt material), antikvarie A. I. Bagge (stenåldersteknik), amanuens Bengt Bengtsson, fil. lic. Bengt Bergman, intendenten fil. d:r Eva Bergman, fil. d:r Lennart Björkqvist, Östersund, prof. G. Bolinder, professorskan Greta Du Rietz (primitiva teckningar), fröken Turid Elgström, fröken Eva Frunck, fil. kand. Bo Gyllensvärd, komminister Ernst Hanson, Arboga, missionssekreterare Magnus Havermark (Mongoliet), intendenten Brynolf Hellner, fil. kand. Åke Hultcrantz, teol. lic. Tor Irstam (afrikansk litteratur), docent K. G. Izikowitz, Göteborg, amanuens Sam Owen Janson (vågar), lektor Ragnar Jirlow, Västerås (nordasiatiska slädtyper), intendent W. Kaudern, ingenjör Åke Kistner, fröken Tyra Kleen, fil. kand. Gösta Kock, fil. d:r Sture Lagercrantz, ingenjör R. Lagerquist, Skebobruk (Peru), fröken Astrid Laquist, amanuensen fil. kand. Birgit Laquist, Luleå, fil. kand. Rut Liedgren, notarie J. S. Lilliehöök, konstnären J. Herbert Lindberg (japansk konst), lektor J. Lingis, fru Maja Lundbäck (kinesiska och mexikanska broderier), kand. A. Magnét, d:r K. Malmsten, intendent E. Manker, fil. lic. Anna-Maja Nylén, redaktör J. M. Ollén (Mongoliet), fil. lic. Pär Olsén, Linköping (asiatiska vapen), fröken Inki Olsson (skulptur), rektor Göran Palm, Ölands Skogsby, fröken Brita af Petersens (skulptur), fil. kand. Inga-Britt Ranemark, fil. d:r S. Rydén, Göteborg, fru Astrid Sampe-Hultberg (battik), direktör Sune Schéele, fröken Vesla Schjelderup (mönsterstudier), fil. lic. Olof Selling (litteratur om Hawaii), fröken Gunvor Setterdahl (skulptur), missionär Harald von Sicard, Uppsala (Sydafrika), amanuensen Elisa-

beth Strömberg, artisten Mark Sylwan (figurskulptur från Söderhavet), fil. lic. Dag Trotzig, fru Ida Trotzig.

Skådesamlingarna — vilkas visningstider fr. o. m. budgetåret 1941/1942 i besparingssyfte inskränkts med två dagar i veckan — ha varit fritt tillgängliga söndagar 13—16 samt tisdagar, torsdagar och lördagar 12—15. Bland besökande grupper märkas elever från Konstindustriella skolan, Handarbetets Vänners vävskola, Brunssons vävskola samt Skandinavisk Tillskärareakademi. Demonstrationer för sådana grupper, ävensom för skolklasser, ha flera gånger skett och utförts, huvudsakligen av museiassistenten och amanuensen men även av föreståndaren och herr Törnblom.

Museets utställningslokal har under året besökts av 6,567 personer.

I september stängdes den tillfälliga utställning, »Till skriftens och boktryckets historia utanför Europa», vilken pågått under de ordinarie visningstiderna sedan den 1 november 1941 och för vilken utförligt redogjorts i föregående års berättelse. Den 5 december öppnades en ny tillfällig utställning, omfattande urval av nyförvärv från det genom krigshändelserna aktuella Nordafrika, nämligen ur de båda av dir. C. Groschinsky skänkta samlingarna: prof. G. Bolinders från Marocko och konstnären Aly ben Salems från Tunisien.

Följande publikationer, helt eller delvis grundade på museets samlingar eller utarbetade vid detta, ha utkommit under året:

Lagercrantz, S., Bildangst der Schwarzen. Archiv für Religionswissenschaft. Bd. 37. Leipzig 1942. 16 s.

Lessing, F. D., Yung-Ho-Kung. An iconography of the lamaist cathedral in Peking with notes on lamaist mythology and cult. I. Reports from the Sino-Swedish Expedition, Publication 18. Stockholm 1942. 179 s., 21 fig., 13 skisser, 32 pl., 1 plan.

Linné, S., Mexican Highland Cultures. Archaeological researches at Teotihuacan, Calpulalpan and Chalchicomula in 1934/35. The Ethnographical Museum of Sweden, Stockholm. New Series. Publication No. 7. Stockholm 1942. 223 s., 333 fig., 6 pl.

——, Pyramidstaden. Studier och forskningar, vardagsliv och fest i Fornmexicos heliga stad, Teotihuacán. Stockholm 1942. 64 s., 34 fig., 5 pl.

——, Fortifications in ancient Peru and Europe. Ethnos 1942: 1. Stockholm. Addendum. 2 s.

Montell, G., The Torguts of Etsin-gol. Reprinted from The Journal of the Royal Anthropological Institute Vol. LXX, P. I, 1940. 18 s., 8 fig.

MONTELL, G., Bland gudar och vanliga människor. Stockholm 1942. 173 s., 47 pl.

——, Sagorna om Liu Hai och den trebenta paddan. »Tjugofem år. Medéns förlag 1917—1942.» Stockholm 1942. 6 s., 3 fig.

OLLÉN, J. M., Svenska staten och Mongoliets gudar. En intressant utställning. »Ljusglimtar från Mongoliet», n:r 2. Stockholm 1942. 5 s.

——, Lamaismens »levande gud»-system. Ibid., n:r 3. 2 s.

UNKRIG, W. A., Die Tollwut in der Heilkunde des Lamaismus nach tibetisch-mongolischen Texten im »Statens Etnografiska Museum» zu Stockholm. Reports from the Sino-Swedish Expedition. Stockholm 1942. 19 s., 2 pl.

Av de femton uppsatserna i museets tidskrift Ethnos för 1942 behandla sex institutionen tillhörigt material:

BOLINDER, G., Urn-burials in full-size mortuary urns in Sierra Nevada de Santa Marta, Colombia. A preliminary report. 10 s., 19 fig.

HÖLTKER, G., Zeremonial-Steinbeil von den Korugu im Wagi-Tal im östlichen Zentral-Neuguinea. 5 s., 1 fig.

LESSING, F. D., Lamaist painting representing an epiphany of Tsong-kha-pa. 8 s., 1 pl.

LINDBLOM, G., Vessels with star-shaped lids. 16 s., 12 fig.

LINNÉ, S., The yellowish-red pottery — a problem of Mexican trade relations. 10 s., 12 fig.

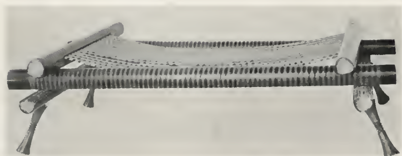
MONTELL, G., To the history of writing and printing. 6 s., 3 fig.

Gerhard Lindblom.

Föremål från Marocko av lera, metall och trä. De båda nedersta självplågningsredskap inom en viss sekt.
Ur direktör Clas Groschinskys gåva.

a. Ceremoniell stenyxa från korugufolket, Nya Guinea.
Gåva av dr Georg Höltker, Posieux-Froideville, Schweiz.
b. Vilstol från azande, Belgiska Kongo.
Gåva av fru Gunhild Svinhufvud.

Uppsala 1943. Almqvist & Wiksells Boktryckeri A.-B. 43109